

RAXIT: SABABLARI, OLDINI OLISH VA DAVOLASH USULLARI**Abdurahmonova Dilnoza***Alfraganus Universiteti Tibbiyot fakulteti,
davolash ishi yo'nalishi, 3-bosqich talabasi*

Annotatsiya; Ushbu maqolada raxit kasalligining kelib chiqish sabablari, patogenezi, klinik ko'rinishlari, oldini olish choralari va zamonaviy davolash usullari tahlil qilinadi. Ayniqsa, bolalik davrida uchraydigan D vitamini yetishmovchiligi asosida rivojlanadigan raxitning ahamiyati yoritilib, uni o'z vaqtida aniqlash va samarali davolashning muhim jihatlari ko'rib chiqiladi. Maqolada shuningdek, profilaktika choralarining ahamiyati va xalqaro tavsiyalar asosida ishlab chiqilgan zamonaviy yondashuvlar keltirilgan.

Kalit so'zlar; Raxit, D vitamini, kaltsiy, bolalik davri kasalliklari, profilaktika, davolash

Raxit – bu asosan bolalarda uchraydigan, suyaklarning to'liq mineralizatsiya qilinmasligi bilan kechadigan kasallik bo'lib, uning asosiy sababi D vitamini yetishmovchiligidir. Bu kasallik suyaklarning yumshab, deformatsiyaga uchrashi bilan xarakterlanadi. Dunyoda raxit hali ham ko'plab rivojlanayotgan davlatlarda dolzarb muammo bo'lib qolmoqda.

Raxitning sabablari. D vitamini yetishmovchiligi - D vitamini quyosh nurlari yordamida terida sintezlanadi. Bolalarda yetarli darajada quyosh nurlariga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir bo'lmaganda, ularning terisida D vitamini sintezlanmaydi, natijada raxit yuzaga keladi. Noto'g'ri ovqatlanish emizikli bolalarda ona suti orqali D vitamini yetarlicha olinmasa yoki sun'iy ovqatlanishda D vitamini bilan boyitilmagan aralashmalar iste'mol qilinsa, bu ham raxitga sabab bo'ladi.

Ichki omillar Ba'zi genetik kasalliklar, jigar va buyrak kasalliklari natijasida D vitamini faol shaklga aylana olmaydi yoki organizmda kaltsiy almashinuvi buziladi. Patogenez va klinik ko'rinishlar Raxitda D vitamini yetishmovchiligi tufayli kaltsiy va fosfor singishi buziladi. Bu esa suyaklarning to'liq mineralizatsiyalanmasligiga, suyaklar yumshab, egilishiga olib keladi. Klinik belgilari: Bosh suyaklarining yumshoq bo'lishi (kraniotables) «X» yoki «O» shaklida oyoq deformatsiyasi Ko'krak qafasi deformatsiyasi («raqamli tasma») Tish chiqishning kechikishi Mushaklarning zaifligi, bezovtalik, terlash .

Raxitning oldini olish; Profilaktika choralariga quyidagilar kiradi: Homilador ayollarga D vitamini preparatlari berilishi Emizikli onalarning to'g'ri ovqatlanishi Bolalarni ertalabki quyosh nurlarida sayrga olib chiqish Sun'iy ovqatlanuvchi bolalarga D vitamini bilan boyitilgan formulalar berish Bolalarga hayotining dastlabki

oylari va yillarida muntazam ravishda D vitamini (500 IU/kun) berilishi .

Raxitni davolash; D vitamini bilan davolash Eng keng tarqalgan usul – ergokaltsiferol (D2) yoki xolekaltsiferol (D3) preparatlarini berishdir. Dastlabki bosqichda yuklama dozalari (2000–5000 IU/kun) belgilanadi, soʻngra parvarishlovchi dozalariga oʻtiladi. Kaltsiy va fosfor moddalari Agar kaltsiy yetishmovchiligi mavjud boʻlsa, D vitamini bilan birga kaltsiy preparatlari ham buyuriladi. Fizioterapiya Quyosh nurlari taʼsirini taqlid qiluvchi ultrabinafsha nurlar bilan davolash ham foydalidir.

Xalq tabobati Baʼzida mahalliy davolash usullari sifatida baliq yogʻi, quyoshda choʻmilish, vitaminli oʻsimliklar infuziyalari qoʻllaniladi. Raxitning asoratlari Skelet deformatsiyasi (doimiy) Tishlarning notoʻgʻri chiqishi Mushaklar atrofiyasi Oʻpka kasalliklariga moyillik (koʻkrak qafasi deformatsiyasi tufayli) Psixomotor rivojlanishning kechikishi

Xulosa

Raxit – bolalar sogʻligʻiga salbiy taʼsir koʻrsatadigan, ammo oʻz vaqtida oldi olinadigan kasallikdir. Kasallikning oldini olish va erta bosqichda aniqlab, samarali davolash sogʻlom avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega. Tibbiyot xodimlari, ota-onalar va jamiyat bu borada yetarli bilim va amaliy tajribaga ega boʻlishlari lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati;

1. Karimov A.Q., Toshpoʻlatova Z. “Pediatriya asoslari”. – Toshkent: Tibbiyot, 2020.
2. Ю.А. Щербаков. «Детские болезни». – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2019.
3. WHO. “Guideline: Vitamin D supplementation in infants”. World Health Organization, 2020.
4. Holick M.F. “Vitamin D deficiency”. N Engl J Med. 2007;357(3):266–281.
5. UNICEF. “Micronutrient deficiencies: combating rickets”. Global Report, 2021